

Mai Balaguer, realitzadora empordanesa

«El món audiovisual et permet expressar la teva pròpia mirada de la realitat»

Text > **BÀRBARA JULBE**, periodista i escriptora

Creadora i directora de programes emblemàtics a TV3 com *Silenci?*, *Bestiari il·lustrat*, *Sputnik* o *Colors en sèrie*, Mai Balaguer (la Bisbal d'Empordà, 1964), va entrar per casualitat al món de la televisió. El 2023 va rebre el premi Talento, que concedeix l'Acadèmia de Televisió i de les Ciències i les Arts de l'Audiovisual. Actualment, viu a Barcelona i treballa a 3Cat com a responsable d'imatge del Departament de Màrqueting de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA). Es defineix com a creadora d'imatges i idees, més que no pas com a realitzadora tècnica. El secret per tenir èxit en un programa, afirma, és «envoltar-se de talent» i, sobretot, «fer equip».

>> Mai Balaguer. (Foto: PERE DURAN)

Compteu amb una trajectòria de diverses dècades centrada en projectes culturals i innovadors. Heu donat vida a programes destacats de la Televisió de Catalunya amb uns formats pioners, avantguardistes... però, el que és del tot singular és que de petita volíeu ser monja missionera. De debò?

A l'escola Cor de Maria de la Bisbal d'Empordà, on estudiava, hi havia una monja que feia missions a l'Àfrica. Quan tornava, ens explicava les seves aventures i m'agradaven... Mentre la resta de les nenes desitjaven convertir-se en actrius o ballarines, jo, influenciada pel que descrivia, desitjava ser com ella: una monja aventurera! En el fons, tenia inquietud per aprendre coses i viure experiències de primera mà.

La vida us ha portat cap a un altre tipus d'aventures vinculades a la imatge i la creació. Com se us va despertar la passió pel món audiovisual?

A la universitat, que és una gran escola de vida. Hi tenia un company de classe que formava part d'un grup de música *mod* i *rock-and-roll*, anomenat Brighton 64. Els vaig demanar si em deixarien fer el videoclip d'una cançó seva, «El mejor cocktail», amb dibuixos animats, com a treball final de l'assignatura d'animació. Vaig estar tres mesos elaborant el videoclip amb les companyes de pis. Hi havia de dotze a vint-i-quatre dibuixos per segon. En els tres minuts que durava el tema, imagina't quants dibuixos hi sortien! Muntar-lo va ser una odissea.

Avui dia, encara es considera el primer vídeo musical fet amb animació a l'Estat espanyol.

El vam presentar a un festival de Vitòria i, sorprenentment, vam guanyar el primer premi. Després de viatjar tota la nit, vam aconseguir pels pèls entregar-lo abans no s'acabés el període d'inscripció. Amb aquest primer premi, la meua vida va fer un gir de guió: vaig deixar els pinzells (cursava la llicenciatura de belles arts a la Universitat de Barcelona amb la intenció de dedicar-me a la pintura) i vaig començar a veure el món a través de la càmera. Quan amb vint-i-tres anys reus un premi que no t'esperes, et fa de motor per emprendre camins nous: aleshores, vàrem fundar Maru Basamon, una petita productora especialitzada en la

>> Imatge d'estudi de Mai Balaguer. (Foto: MARCELO ISARRUALDE)

«El que va passar a *Bestiari il·lustrat* és un gran exemple de com les coses aïllades del context poden tenir una lectura totalment equivocada»

realització i producció de vídeos musicals.

La carrera de belles arts, de fet, també va ser un gir de guió. En principi us volíeu dedicar a l'arquitectura, oi?

Sí, vaig cursar el batxillerat de ciències pures a l'institut de la Bisbal d'Empordà. Una de les assignatures, dibuix tècnic, em va agradar molt. Fins i tot, durant un temps, vaig treballar amb Joan Escribà, tot un referent en arquitectura, amb qui vaig aprendre molt. L'arquitectura és una simbiosi entre ciència i art. Ara, soc arquitecta de la imatge [*diu somrient*].

L'art que portàveu a dins, però, havia de trobar el seu lloc, així que amb disset anys us en vau anar a Barcelona a estudiar belles arts.

Vaig pensar que la formació artística que ja manifestava des de petita se'm desenvoluparia. Entre els sis i els vuit anys escrivia contes, que més

endavant vaig començar a il·lustrar i a convertir en còmics. De jove, amb la colla d'amigues, no paràvem d'escenificar relats, preparar coreografies i construir històries, i passàvem hores assajant representacions de teatre. Ens vam inventar un grup de música: Marta y su Panda. Però un cop a la carrera de belles arts, et trobes amb poca experiència, massa informació, i fa un efecte rebot. Em va costar encaixar en aquell món tan artístic. Però, en canvi, en començar a fer imatge, fotografia i cinema, vaig sentir-m'hi més còmoda.

Què us atrau del món audiovisual?

El món audiovisual et permet expressar la teua pròpia mirada de la realitat. És a dir, tots podem veure aquest arbre, però la mirada personal que li dones a través de la càmera és el que fa que sigui especial. Darrere d'una càmera, li pots donar un sentit molt propi: observes el món, però només el focalitzes en el que t'interessa. El més important

no és que dius, sinó com ho dius i fer el que desitges. Amb el temps, vas descobrir quin és el teu segell propi.

Com va ser que vas entrar a TV3?

Amb el que havia après fins aquell moment, vaig decidir que volia estudiar cinema als Estats Units i vaig mirar beques per poder-me'n'hi anar. Casualment, però, vaig entrar a fer una substitució a TV3, inicialment per tres mesos, amb en Francesc Fàbregas, i ara ja fa trenta-cinc anys que hi soc.

Qui és Francesc Fàbregas?

Un mestre. És fotògraf musical, creador i director de diversos formats per a la cadena pública. Una persona amb molt de talent, una gran vitalitat i una mirada especial com a fotògraf. Ell feia, en aquell moment, un programa de música, i jo em vaig embarcar en la seva nau: *Sputnik*. Ens va encoratjar a ser valents i a arriscar per treballar amb llibertat. A no tenir por i a fer front als nous reptes. Sempre apareixia amb desafiaments i aconseguia fer possible l'impossible. Em donava una confiança i una llibertat totals per poder expressar i investigar formats innovadors i diferents.

Aquest mític espai musical, amb nom de satèl·lit rus, es va convertir en una nau capitana per a molts creadors catalans de l'època.

Hem estat testimonis de com un embrió, que va anar creixent a poc a poc amb treball i esforç, va aconseguir situar-se com un dels grans referents musicals a Catalunya i també en l'àmbit estatal. En aquella època, quan anaves a Madrid i verbalitzaves el nom *Sputnik* era sinònim de qualitat i rigor. Va ser una gran escola per a tots els que vam passar per allà —i que després hem continuat carreres individuals. A part d'això, va generar molt de talent. Érem una gran família. Vivíem per treballar... Estàvem molt bojos!

Què és el que diferenciava l'*Sputnik* de la resta de programes que es feien en aquells anys?

Vam transcendir més enllà del món de la música. Barrejàvem, per exemple, música amb cuina. Era un laboratori constant d'experiències. I així anàvem creixent i agafant confiança en nosaltres mateixos. Moltes vegades, a cop d'hòsties... Ja sabem que s'aprèn més dels errors que no pas dels èxits.

>> Mai Balaguer amb la seva parella, Jordi Fàbregas, en una visita al Marroc. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

>> A l'entrega dels premis Talento de l'Acadèmia espanyola de televisió, amb l'actriu Alicia Borrachero. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

Exacte, sempre hi ha un risc...

Un dels programes en el qual potser vaig arriscar massa va ser *Somiers*. Va sorgir en una conversa de sobretaula, i, en poc temps, em vaig trobar en hora punta realitzant i dirigint una presentadora que no s'havia posat mai davant de càmera, en un plató literalment de cartró inspirat en la pel·lícula *The Science of Sleep* de Michel Gondry. Vaig pensar: «En quin embolic m'he ficat!». No tots els programes aconseguen

deixar empremta. *Bestiari il·lustrat*, en canvi, en va deixar.

No obstant això, hi va haver un moment molt polèmic que, fins i tot, va provocar la vostra dimissió com a directora i la retirada de l'emissió del programa per part de TV3. Com ho va viure?

El que va passar a *Bestiari il·lustrat* és digne d'una anàlisi semiòtica de manual. És un gran exemple de com

>> Moment en què l'actriu Alicia Borrachero lliura a Mai Balaguer el premi Talento. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

les coses aïllades del context poden tenir una lectura totalment equivocada. En la primera escena del capítol en qüestió, Bibiana Ballbé (la presentadora) es mor, fa com si ressuscités i ja avisa que no només es morirà ella, sinó també, fins i tot, l'apuntador. Tot seguit, Jair Domínguez (que era el personatge protagonista del capítol) escenifica que dispara pintura a una sèrie de personatges «no desitjats», entre els quals hi ha una caricatura del rei Joan Carles I. Després de l'emissió, em van trucar del despatx de Direcció per dir-me que ens havien denunciat per ha-

ver «matat» el rei. Aquest era el titular. El cas es va embolicar i va arribar a l'Audiència Nacional, però finalment el jutge va emetre una sentència que ens donava la raó i va quedar arxivat. Se'ns va reconèixer que hi havia hagut una interpretació errònia dels fets.

Seria una prova de la força i el pes que tenen la imatge i el so?

Sí, perquè el primer muntatge que vam fer només era amb música clàssica. A la segona versió, que és la que es va emetre, es va posar, en comptes de música, so de trets per acompanyar la imatge.

>> Balaguer en una sessió de fotos en el marc del festival Formentera Fotogràfica, amb la fotògrafa asturiana Ainhoa Valle. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

La lectura era completament diferent. Amb trets, fa que l'escena agafi més dramatisme. Tot l'equip estava molt cohesionat, però el preu que vaig pagar va ser la meua dimissió i que no es renovés el programa. Avui dia, això no passaria, perquè les imatges passen més filtres. Hi ha molts controls.

Aquesta circumstància us ha tallat les ales en algun altre moment?

L'autocensura? No. Però, t'agradi o no, hi ha unes línies vermelles que no pots traspasar. Dones veu a creadors i els has de donar llibertat completa. En tot cas, és una lliçó apresada. Assumeixes el que ha passat. Al final, les coses sempre es posen al seu lloc. Has de continuar amb les teves idees i apostar pel que creguis. Sí que és cert que ara, que soc més gran, tinc més alarmes, que es van disparant contínuament, que no pas quan era jove, que ets més innocent. Malgrat això, a TV3, una cadena pública, considero que sempre he tingut llibertat i n'he pogut gaudir.

Un dels vostres programes emblemàtics va ser *Silenci?*, que es va estrenar el gener del 2002. Com es va gestar?

En la dècada del 2000, vaig rebre l'encàrrec de crear un format de tendència per al Canal 33 que anés més enllà de la música i vaig pensar que podíem barrejar música, literatura, art i altres disciplines. Recordo entrar al despatx de la direcció de la cadena amb una imatge que havia trobat en un exemplar de la revista anglesa *The Face* on apareixia una dona fent el gest de fer callar. No sé si em van entendre, però em van donar trenta dies per presentar un pilot, buscar el format, trobar una presentadora i formar un equip. I no ens vam equivocar tant! El programa ha obert camí a molts joves creadors i ha servit de referent a moltes persones.

Què és, realment, el silenci?

Per a mi, és la mort radical.

I una imatge?

La de la mateixa mort. Per cert, ja tinc el meu epitafi: «Mai Morta». Mai ha mort, però mai morirà...

[Silenci] M'heu deixat sense paraules... Tornem de nou a *Silenci?*, al programa. Va estar gairebé set anys en antena. Quin va ser el secret de l'èxit? Una de les claus va consistir a posar al

mateix nivell artistes locals i noms internacionals: joves creadors amb talent emergent de casa nostra i, alhora, ensenyar què passa al món amb els grans talents. Vam aconseguir noms internacionals com Michel Gondry, Woody Allen, Roman Coppola o Oliviero Toscani, mentre descobríem talents locals nous com ara Candela Peña, Paula Bonet o Jordi Labanda. Això va donar personalitat al programa.

Enhorabona!

Gràcies, però el mèrit sempre és conjunt. Es tracta de formar part d'un equip amb molt de talent i aconseguir cohesionar-nos. En el fons, la clau de l'èxit per fer un bon programa es resumeix en tres paraules: equip, equip i equip. Hi crec molt! A l'últim capítol, a final del 2008, tot l'equip i l'audiència vam fer una gran festa a la Sala Apolo de Barcelona per acomiadar-nos definitivament dels espectadors. Va ser com un enterrament, un homenatge... Crèiem que estava bé enterrar aquestes ànimes perquè el programa tenia ànima pròpia. I, com tot enterrament, comporta un dol i cal donar pas a vides noves.

Sí, perquè la llista de programes que el van seguir a continuació és llarga!

Un altre que vaig fer es deia *3r-3a*. S'hi seguien les reformes d'uns habitatges. Però el programa del qual estic més orgullós de tots, en l'aspecte acadèmic, és *Colors en sèrie*, un viatge emocional i psicològic per tots els colors. Era un programa molt atemporal, que es va emetre el 2007 al Canal 33 i que vam crear amb el realitzador Òscar Lorca. Amb els colors es comuniquen moltes

>> En el rodatge del videoclip *Zombies* del grup Mazoni. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

«El llenguatge i el paisatge materns són importants. Per això, de tant en tant, necessito anar a l'Empordà.»

coses. Tenia, també, un vessant antropològic, i el color és universal: arriba a grans i petits. Ens hi vam poder esplaïar i transmetre grans missatges amb el bagatge que portàvem com a creadors d'imatge. Avui dia manté encara tota la vigència.

L'any 2023 us va arribar un altre guardó: un dels premis Talento en reconeixement de l'excel·lència professional darrere les càmeres.

L'Acadèmia de Televisió i de les Ciències i les Arts de l'Audiovisual em va lliurar el premi en un acte a l'Institut

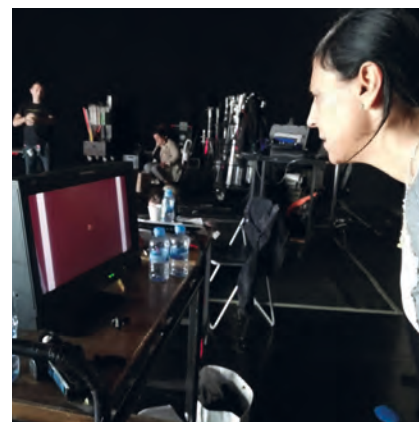
Françès de Madrid. Ho vaig viure com un gran regal! Anys abans, havia anat a la cerimònia amb el meu company per acompanyar en Francesc, a qui van atorgar un guardó. Empatitzo molt amb aquests premis perquè posen veu a tota la gent que hi ha al darrere la càmera: professionals que treballen a l'ombra i s'hi deixen la pell. Al cap de quinze anys, jo era dalt de l'escenari. Aquest reconeixement del 2023 s'afegeix a un altre que m'havia fet molta il·lusió anys enrere: l'Àngel de Bronze de la Comunicació Audiovisual, que vaig rebre el 2005.

>> Mai Balaguer assenyalant el seu nom. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

>> En el rodatge d'una campanya d'estiu amb *Els Amics de les Arts*. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

>> En la gravació de la campanya de tardor del 2021 a l'estudi del plató 1 de TV3. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

>> Balaguer asseguda en un sofà a la platja, per a un reportatge de la revista Time Out Barcelona. (Foto: COLECTIVO ANGUILA)

>> Davant d'una paret de maons. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

>> Asseguda davant d'una porta a Amsterdam. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

Quins nous reptes teniu en marxa?

Em dedico al màrqueting i a la promoció, i això m'absorbeix molt, però també continuem atrevint-nos a fer coses. Per a mi, l'edat és al revés del que creu la majoria de la gent. La vellesa és una segona adolescència plena de possibilitats. Amb la meua parella, que és company de vida, de feina i pare dels meus quatre fills (tres són biològics), fem projectes junts,

com ara videoclips de cançons d'artistes a qui admirem. Hem coincidit en nombrosos programes. La nostra vida és la nostra feina. I la nostra inspiració, més que l'ordinador, és trepitjar carrers, teatres, exposicions, cinemes, barris... Si pots fer tot això acompanyat, la mirada que hi dones i com descobreixes les coses és compartida. És molt agraït tenir algú com ell al costat.

Per cert, en els vídeos musicals que va fer de jove ja despuntàveu en originalitat. Un exemple és el de la cançó «Pantalons curts i els genolls pelats», un dels temes inclosos en el disc *Brut natural* (1994) d'Els Pets. És molt diferent del que estàvem acostumats a veure del grup...

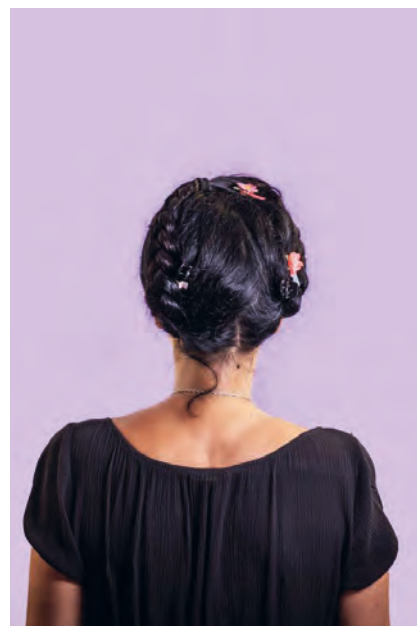
Era una inconscient: sense gens de por em vaig llençar a fer-lo. Em van trucar des del segell discogràfic del grup per

>> Captant instantànies amb una de les seves càmeres. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

>> En el rodatge de la sèrie documental «La gran il·lusió», interpretant la directora de cinema Rosario Pi. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

>> Mai Balaguer d'esquena i amb els cabells recollits. (Foto: DOROTHEE ELFRING)

demanar-me si podia realitzar un vídeo amb un pressupost bastant ajustat. La meua idea era elaborar-lo amb una càmera súper-8 que tenia. Vaig anar a Tarragona, al seu local d'assaig. Quan en Lluís Gavaldà i en Joan Reig em van rebre, vaig veure que no hi era gaire benvinguda perquè trencava esquemes. Per a mi, les seves cançons tenien un to molt festiu i de festa major, però aquesta no. Era més intimista. Així que jo els deia que no somriguessin i que tinguessin una actitud *grunge* davant la càmera, de no fer res. Volia crear una cosa molt nostàlgica i visceral. En Lluís no acabava d'entendre què feia. Quan van rebre el videoclip, em vaig emocionar quan em van dir que havia retratat molt bé l'essència de la cançó.

>> Rodatge amb l'equip de «La gran il·lusió», durant l'entrevista a l'actriu Laia Marull. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)

Va ser un rodatge amb imprevistos, oi?

És allò que dels impediments en fas virtuts... La càmera s'anava parant. La cara d'en Lluís era un poema. No te l'explico. Però jo pensava: «He vingut a fer això i continuaré tirant-ho endavant». Quan aconseguia que la càmera funcionés, seguíem. Això va crear un efecte trencador! Els diners que em van pagar, me'ls vaig gastar a revelar la pel·lícula a Londres. Vam passar-la del cel·luloide al digital i, després d'editar aquests errors, va quedar una cosa molt orgànica. També vaig acabar fent treballs per a Los Rebeldes, Mishima,

Joan Miquel Oliver o el bisbalenc Mazoni. Gràcies als videoclips vaig conèixer un llenguatge d'expressió nou.

En aquesta segona adolescència que comenteu, continuareu en el món audiovisual o fareu alguna incursió en altres camps?

M'agrada explicar històries amb imatges i el que voldria és fer una altra edició del programa *Colors en sèrie* aprofitant els últims avenços en tecnologia. En el moment que es va enregistrar no existia l'alta definició. Vam treballar molt els guions, vam investigar moltíssim,

amb la col·laboració d'experts en el món de la semiòtica. Seria un repte tornar-lo a fer amb una experiència nova, l'acumulada els darrers anys. Tampoc descarto un altre dia tornar als pinzells... «La vida és allò que passa mentre fas altres plans»: la frase no és meua, és de John Lennon.

I envoltar-vos sempre de gent amb talent per fer un bon equip!

M'encanta estar envoltada de gent a la feina i a casa. I, a casa, m'agrada que hi hagi ambient: tant si és a Barcelona com a la Bisbal d'Empordà, on precisament tinc la meua neta, de dos anys, i el meu net, de tan sols uns mesos, que em donen molta vida.

Així us veurem més sovint per la Bisbal?

M'agrada molt anar-hi. Actualment, hi viu la meua filla, els meus nets, els meus pares, també una de les meves germanes... I molts amics. A casa, coneguda com a can Balaguer, som gent treballadora, compromesa amb la feina, emprenedors i amb molt sentit de l'humor.

Les nostres arrels configuren la nostra personalitat...

Sí, el llenguatge i el paisatge materns són importants. Per això, de tant en tant, necessito anar a l'Empordà. Quan hi ets, et retrobes amb la infància i amb els amics que saben com ets perquè t'han vist créixer. Això et fa tocar de peus a terra. Quan estic a prop d'arribar-hi, tinc papallones a l'estómac.

>> En el rodatge de «La gran il·lusió», amb la directora de fotografia, Anna Molins, i l'ajudanta de realització, Sònia Pons. (Foto: ARXIU PERSONAL DE MAI BALAGUER)